

Dobré mravy

Právní úkon, který se přičí dobrým mravům, vede (bez dalšího) k jeho absolutní neplatnosti ve smyslu § 39 obč. zák. Absolutní neplatností ve smyslu § 39 obč. zák. je rovněž stížen právní úkon, respektive smlouva, jestliže jejím účelem je účastníky sledovaný nemravný cíl.

Na závěru o absolutní neplatnosti smlouvy z důvodu, že její primární účel se přičí dobrým mravům podle § 39 obč. zák., ničeho nemění ani zjištění, že případně byla zjištěna pluralita účelů právního jednání účastníků konkrétní smlouvy, kdy vedle nemravného účelu smlouvy účastníci sledovali další účely, které samy o sobě, ale ani ve spojitosti s dobrými mravy nekolidovaly. Je tomu tak již z toho důvodu, že dikce § 39 obč. zák. stanoví bez dalšího neplatnost právního úkonu coby následek toho, že se takový právní úkon přičí (pro nemravný cíl smlouvy) dobrým mravům, a rozhodujícímu soudu nedává žádné aplikační uvážení případně přihlížet k dalším účelům právního úkonu, respektive smlouvy, které nejsou v kolizi s § 39 obč. zák. ani s jiným pravidlem chování, a v tomto směru se případně zabývat úvahou o „zmírnění“ či snad „vytěsnění“ zákonem předvídaného právního následku - neplatnosti právního úkonu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 24 Cdo 1611/2021-598 ze dne 20.8.2021)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně I. K., bytem v XY, zastoupené JUDr. M.H., advokátem advokátní kanceláře Havelka & Musil VGD Legal, s. r. o., se sídlem v L., proti žalované L. W. S., bytem v XY, zastoupené JUDr. J.K., advokátem se sídlem v P., o určení vlastnického práva, vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 7 C 133/2012, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 15. června 2020, č. j. 83 Co 475/2015-546, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Okresní soud v České Lípě (dále již „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 26. května 2015, č. j. 7 C 133/2012-319, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala určení, že je výlučnou vlastnící označených nemovitých věcí (specifikovaných pozemků v katastrálním území XY a rodinného domu č. p. XY v obci XY, který je součástí pozemku st. p. č. XY v cit. k. ú.), a dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně mj. vyšel ze zjištění, že žalobkyně a (tehdy) žalovaný 2) (J. K.) jsou manželé, přičemž mezi tehdy označenými žalovanými [žalovanou 1) A. W., 2) J. K. a 3) G. B.] probíhalo u téhož okresního soudu pod sp. zn. 9 C 1/2002 [na základě žaloby podané tehdy žalovanou 1)] řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k předmětnému nemovitému majetku, neboť tehdejší žalovaní byli spoluvlastníky tohoto majetku.

Okresní soud v České Lípě rozsudkem ze dne 2. března 2006, č. j. 9 C 1/2002-167, zrušil a vypořádal podílové spoluvlastnictví žalovaných tak, že předmětné nemovitosti byly přikázány do podílového spoluvlastnictví v poměru jedna polovina A. W. (tehdy vystupující v procesním postavení žalobkyně) a jedna polovina J. K. [tehdy vystupujícímu v procesním postavení žalovaného 1)] za částku 475.000,- Kč, kterou byl povinen J. K. zaplatit G. B. [tehdy vstupující v procesním postavení žalované 2)] do 1 měsíce od právní moci rozsudku.

K odvolání všech účastníků posléze Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 11. listopadu 2008, č. j. 35 Co 790/2006-262, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že zrušil spoluvlastnictví účastníků k předmětným nemovitostem, které přikázal do výlučného vlastnictví J. K. a stanovil mu povinnost zaplatit žalobkyni A. W. na náhradu částku ve výši 1.400.000,- Kč a žalované 2) G. B. částku 2.700.000,- Kč do tří měsíců od právní moci rozsudku.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala tehdy žalující A. W. dovolání k Nejvyššímu soudu.

Dříve, než o tomto podaném dovolání bylo dovolacím soudem rozhodnuto, J. K., původně v procesním postavení žalovaného 2), předmětné nemovitosti daroval (na základě darovací smlouvy ze dne 16. května 2010) své manželce I. K., v tomto řízení vystupující v procesním postavení žalobkyně.

Následně Nejvyšší soud ve shora již zreferovaném sporu o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k uvedenému nemovitému majetku rozsudkem ze dne 22. listopadu 2010, č. j. 22 Cdo 2147/2009-296, zrušil oba výše označené rozsudky odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Žalobkyně se poté žalobou domáhala určení, že je výlučnou vlastnící označeného nemovitého majetku.

Soud prvního stupně však podané žalobě shora již označeným rozsudkem nevyhověl (žalobu zamítl) s odůvodněním, že: „uzavřením darovací smlouvy dne 16. 5. 2010 jednak nebyly sledovány následky, ke kterým je tato smlouva podle zákona určena, tedy nebylo sledováno zcizení předmětu darování a jednak tato smlouva nemá právní následky zamýšlené smluvními stranami, a to bez ohledu na to, zda některá ze smluvních stran uzavřela smlouvu v dobré víře, ale že šlo o zneužití obrany, poskytované § 243g odst. 2 o. s. ř., kdy šlo zcela zjevně o účelové předcházení důsledků případného rozhodnutí v neprospěch druhého žalovaného a snahu zabránit případnému vydání nemovitostí první a třetí žalované.“

V návaznosti na tyto závěry pak soud prvního stupně uzavřel, že: „Za takových okolností lze na darovací smlouvu pohlížet jako na neplatnou pro rozpor se zákonem a také jako na neplatnou pro rozpor s dobrými mravy (§ 39 obč. zák.), neboť výkon práva činěný na základě darovací smlouvy ze dne 16. 5. 2010 lze označit ve vztahu k první a třetí žalované za šikanózní, tedy nikoliv za účelem dosažení zákonem zamýšleného právního stavu a cíle, nýbrž za účelem znevýhodnění a poškození první a třetí žalované. Žalobkyně, jelikož si byla velice dobře vědoma následků převodu vlastnického práva k předmětným nemovitostem, nemohla uzavírat darovací smlouvu v dobré víře. Jedná se o neplatnost smlouvy absolutní, ke které soud přihlíží z úřední povinnosti, která působí od počátku a v důsledku které se na právní úkon hledí, jako by neexistoval.“

K odvolání žalobkyně a žalovaného 2) Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci (dále již „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 19. května 2016, č. j. 83 Co 475/2015-405, rozsudek soudu prvního stupně v meritu věci potvrdil, změnil jej v nákladovém výroku II., odmítl odvolání žalovaného 2) a dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali (prostřednictvím svých advokátů) žalobkyně a J. K., tehdy v procesním postavení žalovaného 2), dovolání.

Nejvyšší soud usnesením ze dne 23. května 2018, č. j. 30 Cdo 3419/2017-452 (všechna zde označená rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou veřejnosti přístupná na internetových stránkách <http://nsoud.cz>, zatímco rozhodnutí Ústavního soudu jsou veřejnosti přístupná na internetových stránkách <http://nalus.usoud.cz>), dovolání žalobkyně a žalovaného 2) odmítl, přičemž v případě dovolání žalovaného 2) konstatoval, že dovolání bylo podáno opožděně.

Proti rozhodnutím všech soudů (v právní věci vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 7 C

133/2012) podala žalobkyně k Ústavnímu soudu ústavní stížnost.

Ústavní soud nálezem ze dne 19. února 2019, sp. zn. I. ÚS 2657/18, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2018, sp. zn. 30 Cdo 3419/2017, zrušil, a ve zbylé části (návrh stěžovatelky na zrušení rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně) odmítl.

Ústavní soud v odůvodnění svého nálezu mj. vyložil:

„Odkazoval-li Nejvyšší soud na rozhodnutí krajského soudu v tom smyslu, že ‚zákonu odpovídajícím způsobem též zprostředkoval, jakými úvahami se při právním posouzení věci řídil a proč nakonec přistoupil k aplikaci § 39 obč. zák.‘, lze pouze stručně uvést, že tomu tak zjevně není. Krajský soud totiž žádné své úvahy stran plurality účelů právního jednání a jejich významu pro posouzení platnosti nezprostředkoval - uvedl toliko jejich výsledek, aniž by však vyjevil, proč tak soudí: ‚Bez významu pro takový závěr [o rozporu s dobrými mravy] je, zda strany smlouvy, měly pro její uzavření i jiný důvod či důvody, třeba i z jejich pohledu významnější a s dobrými mravy či zákonem nerozporné. Nerozhodné v projednávané věci proto je, pokud bezúplatný převod předmětných nemovitostí na žalobkyni za dovolacího řízení je vysvětlován věkem a zdravotním stavem druhého žalovaného, dispozicí s majetkem za života či vděkem žalobkyni.‘ (č. l. 409 spisu okresního soudu).“

Nejvyšší soud poté [k dovolání žalobkyně a tehdy žalovaného 2) J. K.] rozsudkem ze dne 3. dubna 2019, č. j. 24 Cdo 876/2019-478, dovolání tehdy žalovaného 2) - J. K. odmítl (výrok I.), předmětný rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc odvolacímu soudu vrátil k dalšímu řízení (výrok II.). Kasační rozhodnutí dovolací soud odůvodnil s tím, že (ze strany odvolacího soudu) pro deficit právně kvalifikačního posouzení v otázce - jak vyložil v předmětném nálezu Ústavní soud, jímž je i Nejvyšší soud vázán - „zda účel právního jednání rozporný s dobrými mravy činí neplatným toto jednání i za situace, kdy právní jednání sledovalo několik různých účelů“ - Nejvyššímu soudu nezbyvá, než přistoupit k vydání tohoto kasačního rozsudku. Ústavní soud totiž v odůvodnění svého nálezu (bod č. 21) mj. vytkl odvolacímu soudu, že: „žádné své úvahy stran plurality účelů právního jednání a jejich významu pro posouzení platnosti nezprostředkoval“, neboť „uvedl toliko jejich výsledek, aniž by však vyjevil, proč tak soudí.“

Podle zjištění odvolacího soudu původně žalovaná 1) A. W. v průběhu dalšího odvolacího řízení darovala předmětné nemovité věci nynější žalované, a to na základě darovací smlouvy ze dne 20. července 2017.

Odvolací soud poté k návrhu původně žalované 1) A. W. usnesením ze dne 17. ledna 2020, č. j. 83 Co 475/2015-506, připustil, aby L. W. S. (nynější žalovaná) vstoupila na místo žalovaných 1) až 3) do řízení jako žalovaná.

Odvolací soud rozsudkem ze dne 15. června 2020, č. j. 83 Co 475/2015-546, rozsudek soudu prvního stupně v meritorním výroku I. potvrdil (výrok I.), v nákladových výrocích II. až IV. jej změnil způsobem vyloženým ve výroku II., výrokem III. odvolání tehdy žalovaného 2) J. K. odmítl a výrokem IV. rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud opětovně jako předběžnou řešil otázku, „zda se žalobkyně stala vlastníkem předmětných nemovitostí, jestliže na ni byly převedeny J. K. v době, kdy byl na základě pravomocného rozhodnutí soudu zapsán v katastru nemovitostí jako jejich výlučný vlastník, avšak toto pravomocné rozhodnutí ve věci zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví bylo posléze v dovolacím řízení Nejvyšším soudem zrušeno.“

Odvolací soud dále dospěl k závěru, že darovací smlouva ze dne 16. května 2010 je podle § 39 obč. zák. absolutně neplatná pro rozpor s dobrými mravy, v důsledku čehož nebylo možné určovací žalobě

vyhovět. Svůj právně kvalifikační závěr přitom odvolací soud vystavěl na následující argumentaci :

1. „J. K. předmětné nemovitosti převáděl během probíhajícího dovolacího řízení, které bylo způsobilé ještě zvrátit jeho vlastnické právo k nim, a s vědomím obou smluvních stran darovací smlouvy o běhu dovolacího řízení bezúplatně na svoji manželku“, která o probíhajícím dovolacím řízení věděla.

2. „Šlo přitom o převod bezúplatný, osobě blízké a zejména s následkem zachování práva užívat předmětné nemovitosti neomezeně a v nezměněném rozsahu vyplývajícího pro druhého žalovaného z manželství s žalobkyní...právně významným účelem darovací smlouvy...bylo (minimálně) mimo jiné i to, zabránit (vyhnout se) případným negativním důsledkům rozhodnutí Nejvyššího soudu o podaném dovolání, pokud by bylo pro J. K. nepříznivé. S takovým závěrem pak zcela korespondují i J. K. v celém řízení deklarované důvody darování předmětných nemovitostí žalobkyni. Ten i žalobkyně v odvolacím řízení akcentovali, že důvodem darování předmětných nemovitostí byl věk a zdravotní stav J. K., snaha vyjmout nemovitosti z dědictví, popřípadě vděk žalobkyni za to, že pomohla zajistit peníze na výplatu vypořádacích podílů. Vedle toho však J. K. jak před okresním soudem (vyjádření z 28. 8. 2014 či 9. 2. 2015), tak i během odvolacího řízení (v podaném dovolání, během odvolacího jednání), vyjadřuje, že jedním z motivů darování nemovitostí byl postoj a neústupnost A. W. a G. B., kdy byly připraveny udělat cokoli, aby zvrátily rozsudek o vypořádání spoluvlastnictví, a rovněž snaha vyřešit definitivně spor, celou věc uzavřít tak, aby manželka - žalobkyně, byla v případě smrti druhého žalovaného ušetřena případných sporů s A. W. a G. B.“ Jestliže následně J. K. ve vztahu k důvodu darování, již v procesním postavení svědka, vypovídal před odvolacím soudem odlišně, odvolací soud jeho svědeckou výpověď považoval za zcela nevěrohodnou (s ohledem na jeho předchozí vyjádření).

3. „Převodem předmětných nemovitostí měl být při vědomí o probíhajícím dovolacím řízení a velmi napjatých vztazích mezi původními spoluvlastníky definitivně vyřešen spor o jejich vypořádání, tedy účelem převodu předmětných nemovitostí z J. K. na žalobkyni bylo i zabránění možným nepříznivým následkům eventuálního zrušovacího rozhodnutí dovolacího soudu. Sama žalobkyně pak v řízení potvrdila, že byla v soužití s manželem J. K. obeznámena s celým průběhem sporu se zbylými spoluvlastníky nemovitostí i jejich postoji a přijetím daru naplnila vůli manžela (vyjádření z 5. 1. 2015). Z okolností, za kterých ke smluvnímu jednání došlo, musela rovněž žalobkyně i tento cíl smlouvy minimálně předpokládat. Podstatným je přitom, za jakým účelem převod vlastnictví realizoval dárce (J. K.), jestliže o něm obdarovaná (žalobkyně) věděla či musela vědět.“

4. „Na žalobkyni v dovolacím řízení položenou otázku, zda účel právního jednání rozporný s dobrými mravy činí neplatným toto jednání i za situace, kdy právní jednání sledovalo několik různých účelů“ odvolací soud uvedl, že: „při pluralitě účelů právního jednání se zkoumá pouze existence účelu rozporného s dobrými mravy, zbylé nemohou mít vliv na závěr o platnosti právního jednání. Je tomu tak proto (když /poznámka dovolacího soudu: Ústavním soudem/ vytknuta byla odvolacímu soudu absence úvah, jak k tomuto závěru dospěl), že nemůže obstát opačná úvaha, že pokud jeden z právně relevantních účelů smlouvy, který vedl k jejímu uzavření, se zjevně přičí dobrým mravům, lze jej ospravedlnit (lze jej shledat nikoli nemravným či méně nemravným) jen proto, že zde byly i jiné (další) důvody pro uzavření smlouvy, které již s dobrými mravy nekolidovaly. Neplatností podle § 39 obč. zák. přitom není stíhán účel právního úkonu, ale právní úkon (jednání) samotný. Opačně by platilo, že pokud by byl účel právního úkonu přičící se dobrým mravům jediným důvodem (právně relevantním účelem) uzavření smlouvy, byla by smlouva neplatná, avšak uzavření smlouvy sledující tentýž cíl, k němuž by se přidaly i jiné důvody, dobrým mravům neodporující, by byla platnou. To nelze připustit. Lze tedy na otázku žalobkyně, zda infikuje jeden účel právního úkonu přičící se dobrým mravům v kontextu několika dalších právně významných účelů právního úkonu natolik, že dojde k jeho zneplatnění, odpovědět kladně. Účel právního úkonu zjevně sledující nemravný cíl je v rozporu s dobrými mravy pořád stejně, ať již vedle něj přibude další účel (účely), s dobrými mravy nerozporný...Nemravnost takového účelu (cíle darování) však nemohou zeslabit žalobkyni a J. K.

deklarované paralelní účely pro uzavření darovací smlouvy, kterými byl věk a zdravotní stav darujícího J. K., vděk z jeho strany vůči žalobkyni či dispozice majetkem za života. Všechny tyto účely (důvody k jejímu uzavření) smlouvy totiž sledují jen zájem účastníků darovací(ho) vztahu (zájmy J. K. a žalobkyně, jako osoby jemu blízké). Nemůže takový zájem vyvážit či ospravedlnit poškození (újmu) ostatních spoluvlastníků, jež zakládá obecný a zjevný rozpor s dobrými mravy.“

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně (dále též „dovolatelka“) prostřednictvím svého advokáta včasné dovolání, v němž uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. s vymezením, že: „odvolací soud nesprávně právně posoudil otázku platnosti darovací smlouvy, když podle odvolacího soudu je darovací smlouva absolutně neplatná pro rozpor s dobrými mravy.“

Předpoklad přípustnosti svého dovolání žalobkyně založila jednak na tvrzení, že je „přesvědčena, že se (i) odvolací soud při řešení (roz. dále dovolatelkou zformulované) právní otázky odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu“, a dále na tvrzení, že: „napadený rozsudek závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.“ Tuto druhou variantu předpokladu přípustnosti dovolání dovolatelka v další části svého dovolání doplnila s tím, že: „...v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena (právní otázka), a sice, zda jeden účel právního jednání (zde darovací smlouvy) přičítá se dobrým mravům v kontextu několika dalších právně významných účelů (darování z důvodu věku, diagnózy rakoviny, vděku, dispozice s majetkem...) infikuje právní jednání natolik, že je takové právní jednání absolutně neplatné? Jinými slovy, zda je nutno v každém případě posoudit právní jednání (uzavření darovací smlouvy) jako absolutně neplatné, sleduje-li právní jednání několik účelů...přičemž jeden z účelů (nikoli převažující a ještě sporný) spočívá v zabránění negativního důsledku eventuálního kasačního rozhodnutí Nejvyššího soudu.“ Podle dovolatelky „totiž nelze označit za správný závěr odvolacího soudu, že právní jednání je v každém případě absolutně neplatné, pokud je činěno za pohnutky přičítá se dobrým mravům. Odvolací soud se při svých úvahách řídil logikou, že existuje-li nemravný účel právního jednání, pak je nutno vždy posoudit takové právní jednání za absolutně neplatné, a to zcela bez ohledu na jiné právně významné účely, které právní jednání (souběžně) sleduje, a především, bez ohledu na všechny ostatní individuální okolnosti případu.“

Dovolatelka v další části svého dovolání polemizuje s právně kvalifikačním závěrem odvolacího soudu (k tomu ještě poznámky níže), máje za to, že odvolací soud měl v daném případě přihlídnout k dalším účelům, pro které smluvní strany nakonec přistoupily k uzavření předmětné darovací smlouvy, neboť „rozpor s dobrými mravy v kontextu ostatních právně relevantních účelů darovací smlouvy není vůbec patrný, zřejmý, do očí bijící, aby byl zcela odůvodněn závěr o rozporu s dobrými mravy a následně absolutní neplatnosti právního jednání.“ Podle dovolatelky odvolací soud v rozporu s dovolatelkou citovanou judikaturou Nejvyššího soudu a Ústavního soudu „rezignoval na poměřování jednotlivých individuálních okolností případu a dalších účelů právního jednání, resp. rozhodování podle ekvity.“

Závěrem dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně jej změnil tak, že podané žalobě zcela vyhoví a přízná dovolatelce náhradu nákladů řízení.

K dovolání žalobkyně se žalovaná písemně nevyjádřila.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné, neboť dovolatelkou jako předpoklad přípustnosti jejího dovolání vymezená právní otázka týkající se výkladu § 39 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, v rozhodném znění (dále již „obč. zák.“), a to zda účel právního jednání rozporný s dobrými mravy činí neplatným toto jednání i za situace, kdy právní jednání sledovalo několik různých účelů, které nebyly rozporné s dobrými mravy, v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

Dovolání žalobkyně však není – jak bude dále vyloženo – důvodné.

Pokud jde o skutkové okolnosti případu, Nejvyšší soud odkazuje na jejich shora učiněné zreferování z odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku odvolacího soudu (dále též „odůvodnění rozsudku odvolacího soudu“), jež se vztahuje k (okolnostem a účelům) uzavření darovací smlouvy ze dne 16. května 2010, na základě které předmětné nemovité věci J. K., v té době vystupující v procesním postavení žalovaného 2) v této právní věci, daroval své manželce – žalobkyni.

Z odůvodnění dovoláním napadeného rozsudku dále vyplývá, že odvolací soud dospěl k závěru, že právně významným účelem této darovací smlouvy bylo mj. zabránit (vyhnout se) případným negativním důsledkům rozhodnutí Nejvyššího soudu o podaném dovolání. Kromě toho účastníci darovací smlouvy deklarovali další účely jimi uzavřené smlouvy – věk a zdravotní stav dárce, vděk dárce vůči žalobkyni či dispozice s majetkem dárce za jeho života.

Odvolací soud již ve svém předchozím rozhodnutí konstatoval, že při pluralitě právního jednání se zkoumá pouze existence účelu rozporného s dobrými mravy, přičemž zbylé účely již nemohou mít vliv na závěr o platnosti posuzovaného právního úkonu – předmětné darovací smlouvy.

Ústavní soud v rovněž zreferovaném nálezu vytkl odvolacímu soudu, že v odůvodnění svého rozhodnutí nezprostředkoval žádné své úvahy stran plurality účelů právního jednání a jejich významu pro posouzení platnosti právního úkonu.

Tento právně kvalifikační nedostatek odvolací soud v nyní dovoláním napadeném rozsudku odstranil. V návaznosti na svůj předchozí rozsudek odvolací soud uvedl, že při pluralitě účelů právního jednání se zkoumá pouze existence účelu rozporného s dobrými mravy, přičemž zbylé účely již nemohou mít vliv na přijatý závěr o neplatnosti předmětné darovací smlouvy. K tomu – s přihlédnutím právě k cit. nálezu Ústavního soudu – odvolací soud nyní stran svého právně kvalifikačního závěru vyložil, že účel právního úkonu zjevně sledující nemravný cíl je v rozporu s dobrými mravy pořád stejně, ať již vedle něj přibude další účel (účely), s dobrými mravy nerozporný (nerozporné). Podle odvolacího soudu nemravnost takového účelu (cíle darování) tedy nemohou zeslabit žalobkyni a J. K. deklarované paralelní účely pro uzavření darovací smlouvy, kterými byl věk a zdravotní stav darujícího J. K., vděk z jeho strany vůči žalobkyni či dispozice s majetkem za života. Je tomu tak z toho důvodu, že všechny tyto účely (důvody k jejímu uzavření) smlouvy totiž sledují jen zájem účastníků darovacího vztahu (zájmy J. K. a žalobkyně, jako osoby jemu blízké), pročež takový zájem nemůže vyvážit či ospravedlnit poškození (újmu) ostatních spoluvlastníků, jež zakládá obecný a zjevný rozpor s dobrými mravy.

Přitom podle Ústavního soudu na výše uvedenou „obecnou otázku výkladu [§ 39 obč. zák., v situaci, kdy účastníci uzavřeli předmětnou darovací smlouvu hned z několika (výše již vyložených) účelů] se prima facie nabízí dvě odpovědi: při pluralitě účelů právního jednání se zkoumá (a) pouze existence účelu rozporného s dobrými mravy, zbylé nemohou mít vliv na závěr o platnosti právního jednání; (b) existence všech účelů, přičemž účely nerozporné s dobrými mravy mohou (či musí) mít vliv na závěr o platnosti právního jednání.“

Z právního posouzení věci přitom plyne, že odvolací soud na uvedenou právní otázku odpověděl [ve variantě nastíněné Ústavním soudem pod ad a)], tj. že při pluralitě účelů právního jednání se zkoumá pouze existence účelu rozporného s dobrými mravy, přičemž zbylé již nemohou mít vliv na takto učiněný právní závěr.

Z hlediska právně kvalifikačního závěru (nejen) odvolacího soudu je pak nezbytné respektovat i následující právní závěry Ústavního soudu, jež plynou z odůvodnění jeho nálezu.

Ústavní soud především vyložil, že: „měl-li by být hodnocen pouze jediný účel převodu nemovité věci

na stěžovatelku z hlediska rozporu s dobrými mravy, není závěr obecných soudů z hlediska ústavně zaručených práv stěžovatelky zásadně vadný.“

Dále Ústavní soud v nálezu uvedl, že: „stěžovatelka (žalobkyně) a vedlejší účastník (J. K.) převáděli nemovitou věc právě i za účelem toho, aby byl definitivně vyřešen spor mezi vedlejšími účastníky, a to při vědomí jejich vzájemně napjatých vztahů a probíhajícího dovolacího řízení...skutkový závěr obecných soudů zjevně má oporu v provedeném dokazování...Tato skutková zjištění lze - v právu rozumně - hodnotit jako rozporná s dobrými mravy, neboť jednání vedlejšího účastníka (J. K.) směřovalo s vědomím stěžovatelky (žalobkyně) k omezení možnosti vedlejších účastnic 1 a 3 [původně žalované 1) A. W. a žalované 3) G. B.] domoci se v řízení o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví jejich tvrzeného práva na vypořádání spoluvlastnictví konkrétní formou...Z tohoto pohledu není ústavně vadný závěr o rozporu s dobrými mravy a související absenci oprávněné důvěry stěžovatelky v nedotknutelnosti jejích právních poměrů.“

Z ústavněprávního hlediska tedy právní posouzení věci odvolacím soudem, v situaci, kdy odvolací soud dospěl k závěru (ve stručnosti shrnuto z jeho právního posouzení věci), že právně významným účelem (pro uzavření) darovací smlouvy bylo mj. zabránit (vyhnout se) příp. negativním důsledkům rozhodnutí Nejvyššího soudu o podaném dovolání, ve smyslu uvedeného nálezu Ústavního soudu jednoznačně ob stojí. Dovolací soud je pak tímto právním názorem Ústavního soudu, pakliže taková eventualita nastala, vázán.

Nejvyšší soud současně konstatuje, že odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku plně respektoval závěr plynoucí z předchozího kasačního rozhodnutí dovolacího soudu o nutnosti při právním posouzení věci zohlednit, zda otázka plurality účelů právního jednání a jejich významu má či nemá právní význam pro posouzení platnosti předmětné smlouvy, a o povinnosti odvolacího soudu tento svůj právně kvalifikační závěr v odůvodnění svého písemného vyhotovení rozsudku odpovídajícím způsobem vyložit (§ 157 odst. 2 o. s. ř.).

Z odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku je zcela zřejmý skutkový základ rozhodovaného případu, jakož i právní posouzení věci, a to včetně pečlivého vyložení, že i přes pluralitu účelů právního jednání pro neplatnost posuzované darovací smlouvy bylo rozhodující, že účelem účastníky zrealizovaného převodu byla snaha vyhnout se možným nepříznivým důsledkům eventuálního kasačního rozhodnutí dovolacího soudu v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k předmětnému nemovitému majetku.

Nyní zbývá vyložit právní názor Nejvyššího soudu na předmětnou právní materii, a to z pohledu vyřešení dovolatelkou shora již citované právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla explicitně vyřešena, ačkoliv implicitně dovolací soud nepochybně tuto otázku mnohokrát při právním posuzování (ne)platnosti právních úkonů již posuzoval, jelikož v realitní praxi jsou převodní smlouvy často uzavírány nikoliv pouze z jednoho účelu; mnohdy totiž účastníci uzavřením smluv sledují hned několik účelů (primárních, sekundárních, respektive paralelních).

Již římské právo sledovalo a později (především s ohledem na vydávané praetorské edikty) přihlíželo k okolnostem, za kterých účastníci uzavírali kontrakty - obligační smlouvy (contractus). Počaly se rozlišovat pojmy jako pohnutka, důvod nebo účel právního jednání. S jistým zjednodušením lze uvést, že právně relevantnímu vyjádření (projevu) vůle účastníků směřujícímu např. k uzavření dvoustranného bezúplatného právního jednání - darovací smlouvy předchází pohnutka coby výsledky určitého (myšlenkového) zvažování možností, v úvahu zohledňovaných okolností, možných následků z pohledu toho kterého (budoucího) účastníka smlouvy. Takové pohnutky již římské právo kvalifikovalo jako vzdálenější důvod právního jednání [(causa remotior); k tomu srov. Kincl, J.: Římské právo, Panorama, Praha, 1990, s. 130].

Seznání důvodu (stimulu) k právnímu jednání bylo jedním z klíčů při interpretaci sporných právních jednání, neboť (s ohledem na dále citovanou římskoprávní parémii se presumovalo, že) „důvod je počátkem i obsahem právního jednání“ neboli tedy „causa est origo et materia negotii“ (k tomu srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2018, sp. z. 30 Cdo 1257/2018, nebo ze dne 7. ledna 2021, sp. zn. 24 Cdo 2779/2020).

Důvod účastníků, proč přistoupili k danému právnímu jednání (např. právě k uzavření příslušné smlouvy), současně charakterizuje účel smlouvy, tj. proč se účastníci vlastně rozhodli např. k uzavření smlouvy o převodu nemovitosti. Nemusí jít ovšem pouze o jediný účel a v praxi se běžně stává, že účastníci uzavírají smlouvu i z více účelů, které zcela jistě mají svou relevanci, přičemž z pohledu práva některé z nich jsou i zcela bezpředmětné, zatímco jiné mohou dokonce vést k neplatnosti takové smlouvy, k čemuž ostatně došlo i v posuzovaném případě.

V daném případě posuzovaná darovací smlouva (uzavřená dne 16. května 2010) byla dárce J. K. a obdarovanou žalobkyní uzavřena ještě za účinnosti zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, v tehdy rozhodném znění, který v § 39 stanovil, že neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.

V judikatuře Nejvyššího soudu bylo v poměrech předchozího civilního kodexu ustáleně (jistěže s různými formulačními obměnami) judikováno, že právní úkon se přičí dobrým mravům, jestliže se jeho obsah nebo účel ocitne v rozporu s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah jejich jednání, aby bylo v souladu se základními zásadami právního řádu demokratické společnosti (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2001, sp. zn. 25 Cdo 2523/99).

Bezrozporně bylo též judikováno, že porušení korektivu dobrých mravů má za následek absolutní neplatnost právního jednání; právní jednání se buď přičí dobrým mravům a je absolutně neplatné, nebo dobré mravy porušeny nejsou a právní jednání z tohoto důvodu neplatné není (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. března 2021, sp. zn. 23 ICdo 56/2019).

Právní úpravou neplatnosti právního úkonu pro rozpor s dobrými mravy dal zákonodárce najevo, že může nastat situace, kdy chování podle práva sleduje nemravné cíle nebo má nemravné důsledky (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. března 2004, sp. zn. 32 Odo 807/2002).

Nemravný cíl či nemravný důsledek jinak formálně navenek souladného právního jednání účastníků smlouvy není hoden ochrany a způsobuje absolutní neplatnost takového právního úkonu s právními účinky *ex tunc* ve smyslu § 39 obč. zák. (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. května 2015, sp. zn. 30 Cdo 710/2015).

Z již vyloženého nástinu judikatury zřetelně plyne, že dovolací soud přijatými právními závěry vyjádřil názor, že právní úkon, který se přičí dobrým mravům, vede (bez dalšího) k jeho absolutní neplatnosti ve smyslu § 39 obč. zák.

Absolutní neplatností ve smyslu § 39 obč. zák. je rovněž stížen právní úkon, respektive smlouva, jestliže jejím účelem je účastníky sledovaný nemravný cíl.

V posuzovaném případě žalobkyně se svým manželem takový nemravný cíl sledovali, neboť – jak již uvedl odvolací soud - primárním důvodem bylo převést (darovat) na žalobkyni předmětné nemovité věci a vytvořit takový právní stav, v jehož důsledku by původně žalované 1) a 3), a to i přes případné (pro ně pozitivní) rozhodnutí dovolacího soudu v předmětné věci, neměly již reálnou možnost domáhat se (spolu)vlastnictví k tomuto majetku v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k tomuto majetku.

Na závěru o absolutní neplatnosti předmětné darovací smlouvy z důvodu, že její primární účel se přičí dobrým mravům podle § 39 obč. zák., ničeho nemění ani zjištění odvolacího soudu, že v daném případě zde byla rozhodujícím soudem zjištěna pluralita účelů právního jednání účastníků uvedené darovací smlouvy, kdy vedle popsaného nemravného účelu smlouvy účastníci sledovali další, shora již opakovaně citované účely, které samy o sobě, ale ani ve spojitosti s dobrými mravy nekolidovaly.

Je tomu tak již z toho důvodu, že dikce § 39 obč. zák. stanoví bez dalšího neplatnost právního úkonu coby následek toho, že se takový právní úkon (v daném případě darovací smlouva) přičí (pro nemravný cíl smlouvy - viz poznámky shora) dobrým mravům, a rozhodujícímu soudu nedává žádné aplikační uvážení případně přihlížet k dalším účelům právního úkonu, respektive smlouvy, které nejsou v kolizi s § 39 obč. zák. ani s jiným pravidlem chování, a v tomto směru se případně zabývat úvahou o „zmírnění“ či snad „vytěsnění“ zákonem předvídaného právního následku - neplatnosti právního úkonu. Ostatně - jak již ve své judikatuře zdůraznil i Ústavní soud - ani respekt k vůli smluvních stran se nesmí přičít dobrým mravům ve smyslu § 39 obč. zák. (k tomu srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 1. září 2015, sp. zn. II. ÚS 2108/14).

Lze tedy v poměrech zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, v rozhodném znění, uzavřít, že jestliže se při pluralitě účelů smlouvy (v daném případě darovací smlouvy coby dvoustranného právního úkonu) jeden z nich přičí dobrým mravům, je tato smlouva ve smyslu § 39 obč. zák. stížena absolutní neplatností, nezávisle na tom, zda zbývající účely tohoto právního jednání již nejsou contra legem.

Dovolací argumentace žalobkyně, která polemizuje s právním názorem odvolacího soudu a poukazuje na judikaturu Ústavního soudu týkající se pečlivého posuzování individuálních okolností v této věci, je zcela nedůvodná, neboť jak soud prvního stupně, tak i odvolací soud se daným případem pečlivě zabývaly, přičemž odvolací soud po vydání shora označených kasačních rozhodnutí Ústavního soudu i posléze Nejvyššího soudu se případem zabýval též s ohledem na předchozí výtky Ústavního soudu, přičemž v tomto směru svou právně kvalifikační úvahu v odůvodnění svého rozhodnutí velmi pečlivě a v souladu s § 157 odst. 2 o. s. ř. precizoval.

Prisvědčit nelze ani dovolací argumentaci žalobkyně, pokud poukazuje (v rámci bodů č. 25 a násl.) na nynější právní úpravu civilního kodexu (§ 588 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů) či s ní již související judikaturu dovolacího soudu, neboť předmětná darovací smlouva byla uzavřena ještě za účinnosti předchozí občanského zákoníku (zákon č. [40/1964](#) Sb.), přičemž právní následek, který v době uzavření darovací smlouvy nastal ke dni 16. května 2010, tj. absolutní neplatnost tohoto (dvoustranného) právního úkonu, nelze dodatečně poměřovat za několik let přijatou novou právní úpravou a pozdější judikaturou vycházející již z nové civilní úpravy (to se týká dovolací argumentace žalobkyně v rámci bodu č. 26 a násl. jejího dovolání).

Pokud žalobkyně ve svém dovolání přistupuje k prosté skutkové či právní polemice, tj. oponuje skutkovým zjištěním, z nichž při rozhodování vycházel odvolací soud (body č. 28, 31, 39 dovolání), a oproti právnímu posouzení věci odvolacím soudem předkládá svůj oponentní právní názor na věc (body č. 29, 30, 32 až 38 dovolání), pak je třeba konstatovat, že takto uplatněná dovolací argumentace (sama o sobě) přípustnost dovolání nezakládá (skutková polemika je nepřipustná již z toho důvodu, že v dovolacím řízení nelze revidovat skutková zjištění, z nichž při rozhodování vycházel odvolací soud; prostá právní polemika, vycházející z dovolatelkou předestřené skutkové verze případu není zase právně relevantní, neboť je založena na pouhém nesouhlasu s právním posouzením věci odvolacím soudem, a to s přihlídnutím ke skutkové verzi případu tvrzené dovolatelkou).

K dovolací argumentaci pod bodem č. 40 dovolání nutno uvést, že dovolatelkou tvrzené jednání právních předchůdců žalované, kteří „učinili...totéž, co je a bylo vytykáno panu J. K. a žalobkyni“,

nemá (nemůže mít) žádný vliv na absolutní neplatnost darovací smlouvy, kterou dovolatelkou uzavřela se svým manželem dne 16. května 2010.

Z vyloženého je zřejmé, že uplatněnou dovolací argumentací se dovolatelce nepodařilo ani osvědčit naplnění jí tvrzeného předpokladu přípustnosti dovolání, že při řešení shora uvedené otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. června 2020, sen. zn. 31 ICdo 36/2020, který se vztahuje k výkladu § 588 o. z.), ani že by odvolací soud postupoval v rozporu s dovolatelkou uplatněnou judikaturou Ústavního soudu (rozhodnutí ve věcech sp. zn. Pl. ÚS 34/09, sp. zn. II. ÚS 249/97, sp. zn. I. ÚS 643/04, a sp. zn. IV. ÚS 2842/10).

K tomuto dovolatelkou uplatněnému předpokladu přípustnosti dovolání ovšem nutno zdůraznit, že dovolací soud ve své rozhodovací praxi ustáleně připomíná, že v konkrétním případě může být splněno vždy pouze jedno ze zákonem stanovených kritérií přípustnosti dovolání, neboť splnění jednoho kritéria přípustnosti dovolání vylučuje, aby současně pro řešení téže otázky bylo naplněno kritérium jiné (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 26 Cdo 1590/2014, kdy ústavní stížnost proti tomuto usnesení Ústavní soud usnesením ze dne 30. června 2015, sp. zn. I. ÚS 2967/2014, odmítl).

Jestliže tedy dovolatelka své dovolání primárně založila na uplatněné variantě předpokladu přípustnosti dovolání vycházející z tvrzení, že dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení uvedené otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, pak je nasnadě, že dovolatelka úspěšně (z pohledu naplnění předpokladů přípustnosti dovolání) nemůže současně tvrdit, že odvolací soud se při řešení téže otázky hmotného práva odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, navíc v procesní situaci, kdy dovolatelka odkazuje na rozhodnutí dovolacího soudu (ve věci sen. zn. 31 ICdo 36/2020), které se vztahuje k výkladu nového civilního kodexu, jenž v daném případě - s ohledem na § 3028 odst. 2 o. z. (vzhledem k tomu, že posuzovaná darovací smlouva byla uzavřena dne 16. května 2010) - aplikovat nelze.

Ze všech vyložených důvodů bylo proto dovolání žalobkyně podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítnuto, neboť dovolací soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přebírání důkazů z trestního řízení před správními soudy](#)
- [Tarifní hodnota](#)
- [Nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU](#)
- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)